

NR 1 | 2021

noll27

AKTUELLT MAGASIN OM BIBLIOTEKSFRÅGOR
FRÅN VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN

TEMA

Bibliotek i en föränderlig tid

Oro i coronans tid
Liknande strategier i Norden
Åbok – bibliotekets egen Boktinder

Innehåll nr 1 2021

- 3 Att ändras med världen**
Daniel Forsman om bibliotekens anpassningsförmåga
- 4 Dåligt stöd i kommunerna**
Arbetsmiljön på biblioteken under pandemin
- 6 Trafikljus, plexiglas och munskydd**
Ett bibliotek möter utmaningarna
- 8 Liknande strategier i de nordiska länderna**
Om hur pandemin påverkat biblioteken i
Danmark
Finland
Island
Norge
- 16 Stängda bibliotek – ett hot mot demokratin**
Sveriges författarförbunds biblioteksråd hoppas på lärdomar
- 18 Bibliotekens roll efter corona**
Socialantropologer om livet efter pandemin
- 20 Ett stöd i coronatider**
Digiteket – efterfrågad digital resurs
- 24 Åbok – bibliotekets egen Boktinder**
Finsk onlinetjänst guidar till läsning
- 26 Bibliotekarie on demand**
Digitala möten på meröppna bibliotek i Skellefteå
- 28 Läsinspiration i digitala kanaler**
Sociala medier – förlängning av läsfrämjande arbete
- 30 Oro i coronans tid**
Sociologen Roland Paulsen är lugnet själv
- 35 Om jag hade ett bibliotek**
Pamela Jaskoviak om krävande bibliotek och olästa böcker

noll27

Biblioteksmagasin noll27 ges ut av Västra Götalandsregionen och Förvaltningen för kulturutveckling. Noll27 ska främja biblioteksutveckling genom att ge kunskap, inspirera, problematisera samt skapa dialog och debatt kring bibliotek och aktuella biblioteksfrågor. Namnet noll27 har en länk till klassifikationssystemet Dewey där koden 0.27 är koden för allmänna bibliotek, arkiv och informationscentrum.

KONTAKT

Noll27

Förvaltningen för kulturutveckling
Västra Götalandsregionen
Tel växel: 031-333 51 00
redaktionen@noll27.se
noll27.se

ANSVARIG UTGIVARE

Helén Andersson

REDAKTÖR

Helén Andersson

REDAKTIONSRÅD

Biblioteksgruppen,
Förvaltningen för kulturutveckling

ART DIRECTOR/GRAFISK FORM

Gabriella Kalmar

OMSLAGSFOTO

Roland Paulsen
Fotograf: Johanna Hanno

TRYCK

Stibo Complete
Issn-Nummer 2002-4649

PRENUMERATION

Vill du prenumerera på noll27?
Skicka ett mejl med din adress
till: prenumeration@noll27.se
Det är givetvis kostnadsfritt.

Att ändras med världen

Att problematisera digitaliseringen, generalisera och formulera strategier är idag förväntat. Har du ingen strategi utmålas du som hotad och efter. IT-chefen har ersatts av CIO som ersatts av CDO. Från förvaltning till utveckling till transformation. Ändå uppskattar John Kotter i A sense of Urgency, att mer än 70 procent av nödvändig förändring misslyckas. Att driva förändring på riktigt är svårt, och kanske beror det på att vår tilltro till planer för att hantera förändring är allt för stor. Framgångsrik digital transformation beskrivs ha tre bärande komponenter: Innovation, Förändringsledning och Digital mognad.

Innovationsarbete bedrivs med utgångspunkt i en förståelse för användares drivkrafter och beteenden. Genom att arbeta systematiskt med att säkerställa bibliotekens förståelse av det omgivande samhället och våra användares skiftande behov, kan vi målmedvetet driva förändring i små steg som leder till en större förändring på sikt. En förändring som är mer meningsfull och relevant än om vi hade tagit stora kliv. Det finns en precision i de kontinuerliga små stegen. Att leda förändring innebär därför inte att formulera och att hålla fast vid en plan eller strategi. Att leda förändring handlar om att vara uthållig, ha en målbild och att ständigt verifiera sin kompass genom att stämna av relevans gentemot målgrupp. Relevansen behålls då genom att planen ändras i takt med omvärlden.

För forskningsbiblioteken ändrades världen drastiskt när informationsförserjningen digitaliserades. Lärosätena kom att ifrågasätta det traditionella bibliotekets relevans. Genom att analy-

sera användarnas drivkrafter, beteenden och motiv kunde dock forskningsbibliotek orientera sig i ett nytt landskap och målmedvetet bedriva ett förändringsarbete. De fysiska biblioteken utvecklades till aktiva studienoder. Open Access bidrog till ett nytt ekosystem för akademisk publicering och forskningskommunikation där biblioteken kunde bidra till att nyttiggöra forskning och utbildning. Elektronisk publicering och fulltextindexering skapade möjligheter till nya typer av söktjänster. Undervisningen i informationskompetens ämnesintegrerades istället för att läras ut som en generisk kompetens. Genom att omfamna konsekvenserna och möjligheterna kom forskningsbiblioteken att ändras med världen och åter uppfattas som relevanta.

Den förändring världen just nu genomgår i form av en pandemi, har visat stor anpassningsförmåga inom vår sektor. Det beskrivs nu som att biblioteken tagit stora kliv framåt i sin digitala kompetens. Jag funderar på hur stora de där stegen egentligen är. Jag vill inte tro att de stegen handlar om förmågan att delta i ett videomöte eller i en streamad sagostund. Det låter som små steg. Egentligen. Små steg som samtidigt ger oss en bättre förståelse för hur stora delar av befolkningen kommunicerar, om konsekvenserna av digitalt utanförskap. Den viktigaste lärdomen vi fått genom pandemin är bekräftelse på hur viktig vår verksamhet är för så många människor och vilka konsekvenser det fått för dem när vi hållit stängt. Bibliotekets roll har stärkts det senaste året. Detta bekräftar bland annat New York Times, som ser på folkbibliotekens framtid med tillförsikt.

Utgångspunkten är det förtroende som folkbiblioteken åtnjuter. Ett förtroende som stärkts under pandemin och där läsning, medskapande och möten är det självklara sättet att motverka utanförskap, att få växa med kultur. Med detta som utgångspunkt kommer vi att navigera i rätt riktning då vi går mot fortsatt nödvändig förändring. Oavsett om den beror på en pandemi, digitalisering eller förändrade ekonomiska förutsättningar.

Daniel Forsman

Stadsbibliotekarie
Kulturförvaltningen
Stockholms stadsbibliotek

BILD: DANIEL FORSMAN

Dåligt stöd i kommunerna

På flera platser i landet vittnar bibliotekschefer om hur de har saknat stöd från kommunen med att skapa smittskyddade arbetsplatser och själva fått lösa det tillsammans med personalen. Men att stänga vissa delar av verksamheten och säga nej till besökare som vill ha hjälp, har av många bibliotekarier upplevts som psykiskt påfrestande.

TEXT: PAULA ISAKSSON

I november förra året införde fackförbundet Vision skyddsstopp på alla stadsdelsbibliotek i Göteborg. Smittspridningen utgjorde en risk för personal och besökare, och Vision krävde att Göteborgs Stad skulle ställa upp med skyddsåtgärder. Stoppet fick stor uppmärksamhet i media. Två dagar senare kunde biblioteken öppna igen – Göteborgs Stad hade accepterat fackförbundets krav på en utbyggnad och förbättring av bibliotekens plexiglasskydd och avspärningar.

I februari kom Svensk Biblioteksförning med en rapport som visar på stora skillnader i hur landets kommuner har ställt upp för biblioteken under pandemin. Samtidigt som biblioteken har förväntats hålla öppet har tillgången till plexiglasskydd och handsprit uteblivit på flertalet ställen. Många bibliotekschefer har också saknat stöd i arbetsledningsfrågor, som hur biblioteken ska arbeta pandemisäkert.

– Det finns kommuner där ledningen inte ens har tänkt på biblioteken eller velat vidta några åtgärder för att skydda personalen och besökare. Samtidigt finns det bibliotek som har fått hjälp av kommunens krisledning att snabbt möblera om och avgränsa ytor. Men mitt intryck är att bibliotekscheferna generellt

har fått dåligt stöd, berättar Karin Linder, generalsekreterare på Svensk Biblioteksförning.

Samtidigt har bibliotekscheferna varit bra på att se vilka uppgifter som kan utföras utan risk för att personalen ska smittas, menar Karin Linder.

– Det tog hela förra våren att hitta den balansen, och det har varit en läroprocess som jag tror kan vara till nytta för hur man i framtiden ska stå beredd i en krissituation. Men många bibliotek har fått kämpa i motvind.

Finns en stark vilja

För att hjälpa biblioteken under pandemin har fackförbundet DTK ställt samman tips för hur det går att minimera smittorisken. Bibliotekens vanligaste åtgärder har varit som i övriga samhället – skyltar, plexiglas vid diskarna och markeringar i golvet. Men många har också försökt begränsa antalet besökare genom att ställa ut, eller köra hem, bokkassar. Dessutom har biblioteken ställt om till digital verksamhet, med sagostunder och författarkvällar online.

– Personalen har gjort ett fantastiskt jobb för att trygga sin

CATHARINA EK
Bibliotekschef, Upplands Väsby

KARIN LINDER
Generalsekreterare, Svensk Biblioteksförning

ELIN BOARDY
Skyddsombud och ungdomsbibliotekarie,
Lerums bibliotek

arbetsplats. Det finns en stark vilja att hålla verksamheten igång, även om många av våra medlemmar är rädda för att bli smittade. Min uppfattning är också att den digitala omställningen har fungerat bra på de flesta ställen, säger DIKS ordförande Anna Troberg.

Ett stort problem som medlemmarna har berättat om är när besökarna inte respekterar att hålla avstånd. På vissa bibliotek har personalen därför velat bära munskydd. Men i till exempel Kungsbacka sa kommunledningen först nej till det.

– Att arbetsgivare förbjuder munskydd är förkastligt. Om personalen känner sig tryggare med munskydd ska de förstås få använda det, säger Anna Troberg.

Etisk press

På biblioteket i Upplands Väsby får alla medarbetare ha på sig visir om de vill. Men eftersom bibliotekarierna mestadels står bakom plexiglasskydd har behovet inte varit så stort, säger bibliotekschefen Catharina Ek. Istället har det största arbetsmiljöproblemet varit att inte längre kunna ge datorhjälp till besökarna.

– Det är jättetuft att behöva säga nej till de som inte fixar myndighetsärenden på egen hand eller behöver hjälp med utskrifter, skanning med mera. Personalen upplever det som en etisk press, förklarar hon.

FAKTA

Rapporten från Svensk Biblioteksförning heter Biblioteken och pandemin och finns att ladda ner på biblioteksforeningen.se

Catharina Ek tillhör en av dem som har fått ett bra stöd under krisen. Tack vare att hennes närmaste chef sitter med i kommunens krisledningsgrupp har hennes behov av hjälp tagits på allvar.

– Men jag har pratat med andra bibliotekschefer som känner sig väldigt ensamma, säger hon och tillägger:

– En av mina största utmaningar har istället varit att försöka upprätthålla glädje och hopp i personalgruppen, att skapa en känsla av gemenskap, även om många sitter hemma och vi jobbar i en tid med ständigt nya regeringsdirektiv.

Mår dåligt

Den psykiska påfrestningen, som det innebär att inte kunna ställa upp för besökarna, vittnar också Lerums bibliotek om. Att behöva stänga av ytor och begränsa servicen blir lite som att ta från medborgarna deras vardagsrum, förklarar skyddsombudet och ungdomsbibliotekarien Elin Boardy.

– Vi har till exempel tagit bort brädspel och mysrummet på barnavdelningen, och har bara kvar ett par sittplatser i hela biblioteket. Mycket går tvärs emot ens egen bild av vad ett folkbibliotek ska vara och man mår dåligt av att göra våld på sin inställning, säger hon.

Själv har Elin Boardy inte känt någon större oro för att bli smittad. Men flera i personalen har mått dåligt och gör det fortfarande. För dem som inte velat vara i yttre tjänst har man försökt hitta andra lösningar, som inre tjänst eller hemarbete.

De flesta förändringarna i verksamheten har beslutats i samråd med fackliga representanter och bibliotekschefen.

– Vi har tagit gemensamma beslut och saker har skett steg för steg. Men det är en press när allt är så annorlunda. Det är hela tiden så mycket att tänka på med att hålla avstånd och vara tydlig med det. Samtidigt får vi höra mycket positivt om att vi håller öppet och lämnar ut böcker i påsar eller kör hem dem till folk. Det känns väldigt bra, avslutar Elin Boardy. ■

Trafikljus, plexiglas och munskydd

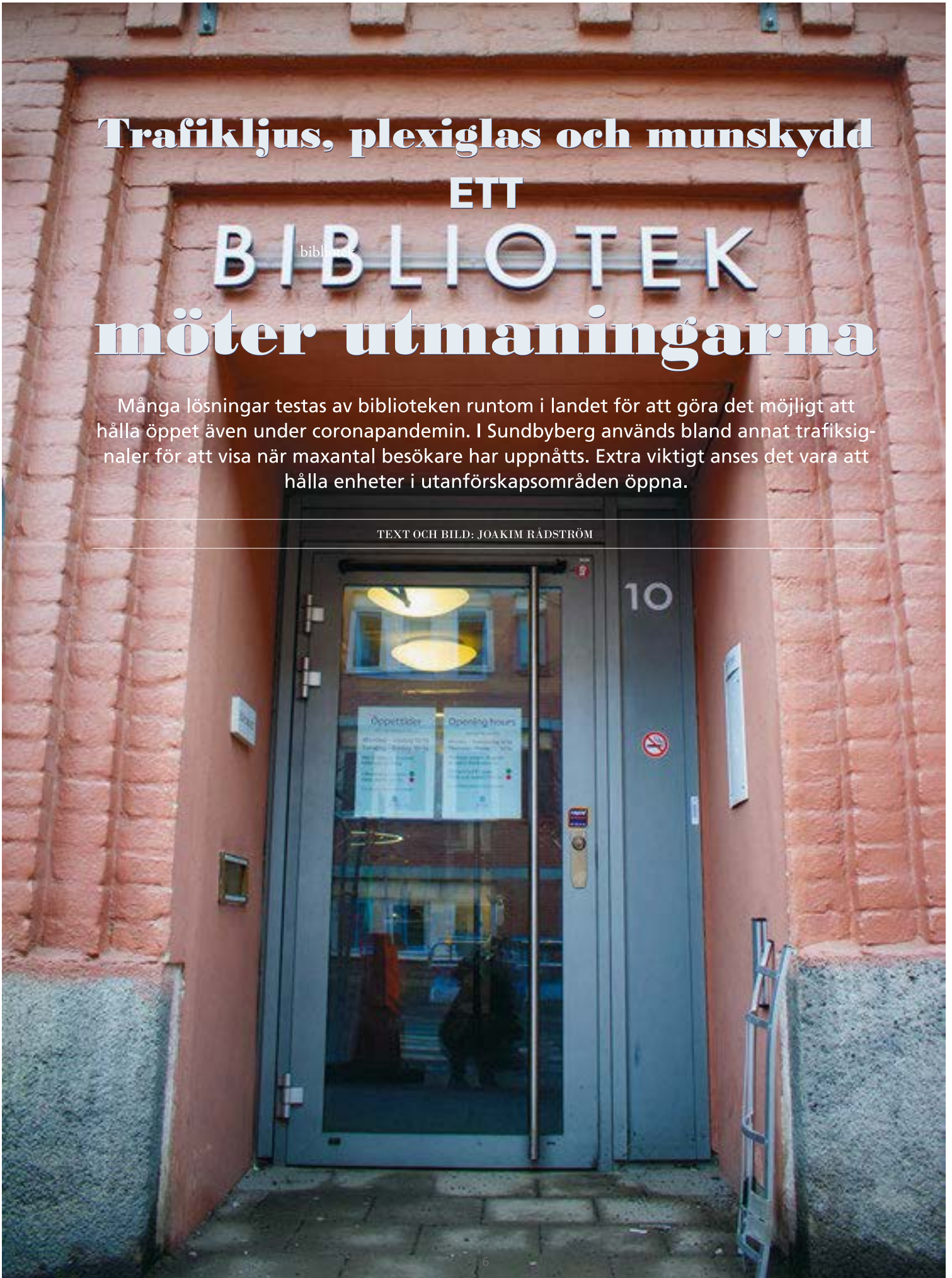
ETT

BIBLIOTEK

möter utmaningarna

Många lösningar testas av biblioteken runtom i landet för att göra det möjligt att hålla öppet även under coronapandemin. I Sundbyberg används bland annat trafiksignaler för att visa när maxantal besökare har uppnåtts. Extra viktigt anses det vara att hålla enheter i utanförskapsområden öppna.

TEXT OCH BILD: JOAKIM RÅDSTRÖM

LENA PETERSSON LJUNGGREN
Bibliotekarie och gruppchef, Sundbyberg

JAN SJÖSTEN
Biblioteksbesökare, Sundbyberg

Inrymt i en gammal byggnad som tidigare huserat alltifrån kabelfabrik till skivpresseri ligger idag Sundbybergs bibliotek Signalfabriken. En annan av bibliotekets enheter ligger i Hallonbergen, ett tidigare miljonprogramsområde som stod klart 1973. Biblioteken har valt att vara fortsatt mycket tillgängliga även under coronapandemin.

– Vi har haft öppet mer eller mindre hela tiden. Det var bara under några veckor i december och januari som vi endast hade öppet för att hämta reservationer, berättar Lena Petersson Ljunggren, bibliotekarie och gruppchef på biblioteket Signalfabriken.

Anpassningar

Alltsedan mars förra året har receptionsdiskens omgärdats av plexiglas. Från och med idag har personalen också börjat med munskydd.

– Det är för att vi inte kan hålla tillräckligt avstånd mellan oss i personalen i receptionen, säger Lena Petersson Ljunggren.

Bibliotekspersonalen kan dock inte hjälpa besökare på samma sätt som innan coronapandemin. Övervakningen på biblioteket i Signalfabriken är dessutom avstängd, eftersom det inte skulle gå att hålla koll på människor som skulle vandra runt i lokalerna och sätta sig på olika ställen. Istället har böcker plockats ned till entréplanet åt låntagarna.

– Ibland, när det är äldre besökare eller barn springer vi upp och hämtar böcker. Annars vill vi helst att man reserverar.

Trafikljus

På vissa håll i landet har låntagarna fått boka in sig på olika besökstider för att hämta böcker, men ett sådant system har man inte använt sig av i Sundbyberg. Däremot har ett trafikljus ställts upp inför entrén, som lyser grönt när det går bra att komma in och rött när maxantalet besökare har uppnåtts. Besökantalet registreras automatiskt, så ingen extra personal behöver avdelas för att räkna alla som kommer.

Biblioteket i Hallonbergen har haft öppet lika många veckodagar som vanligt även under coronapandemin, även om de dragit ned något på antalet timmar. Hallonbergen räknas som ett utsatt område, varför man vill uppmuntra till biblioteksbesök då och då, och göra det möjligt att fortsätta använda bibliotekets populära datorer.

– Personalen där har känt att de vill kunna erbjuda bra tillgänglighet och service för de som ändå har störst behov av biblioteken. Och det har funkat väldigt bra, säger Lena Petersson Ljunggren.

Tillfällig nedgång

Antalet besökare till Sundbybergs bibliotek har minskat sedan coronapandemins

början, men inte lika mycket som personalen befarat; det har handlat om ungefär 30 till 50 procents tillfällig nedgång. Antalet reservationer har samtidigt ökat rejält.

Bemanningen har varit mer eller mindre oförändrad under pandemin, eftersom bokhanteringen har krävt fortsatt fysisk närvaro.

Ett fåtal personer i personalen har drabbats av corona, men inte genom jobbet.

– Eftersom alla behöver vara hemma vid minsta symptom så har vi också behövt täcka upp med personal, berättar Lena Petersson Ljunggren.

Program

De fysiska biblioteksprogrammen har dock varit nedstängda alltsedan krisens början. Här tror Lena Petersson Ljunggren att suget kommer att vara stort bland besökarna att få komma och ta del av olika evenemang så snart biblioteken kan börja öppna upp igen.

– I somras hade vi några sagostunder utomhus. Vi kommer att också ha några författarbesök digitalt framöver. Annars har vi inte haft så många digitala bokläsningar, mycket eftersom det rör sig om en upphovsrättsfråga.

En som vågat sig till Signalfabriken är Jan Sjösten, själv bosatt i Sundbyberg och flitig bokläsare. Idag har han gått hit för att låna några volymer inför det kommande sportlovet, då han kommer att vara ledig med barnen.

– Det är ett ypperligt ställe att gå till, säger han om Sundbybergs bibliotek.

Jan Sjösten lånar böcker med jämna mellanrum, runt en gång i månaden. Vilka böcker det blir avgörs ofta av vad han hittar på plats, genom att botanisera runt bland det som kommit in, och han vill gärna att biblioteken fortsätter att hålla öppet. Samtidigt som han har full förståelse för att man behöver stänga när krisen är som värst.

– Bara den där automaten med lyktan gör ju att folk tänker till en gång och att man har lagom antal människor här inne, poängterar Jan Sjösten. ■

Liknande strategier i de NORDISKA länderna

Norden har drabbats av corona. I flera länder har det inneburit stora och plötsliga åtgärder som reserestriktioner, rekommendationer om att hålla avstånd och totalförbud mot folksamlingar. I Sverige har folkbiblioteken trots begränsningar kunnat erbjuda bra service och tillgång till både tjänster och medier. Men hur har biblioteken i våra nordiska grannländer löst situationen? Noll27 ställde frågan till några bibliotekschefer och biblioteksföreningar i Danmark, Finland, Island och Norge.

Danmark

Danska regeringen beslutade tidigt att de fysiska biblioteken skulle stänga, men att biblioteken och kommunerna själv kunde bestämma i vilken omfattning och på vilka sätt de skulle ha service, digitalt och andra sätt. Mellan den 11 mars och den 22 juni 2020 bestämde regeringen att alla bibliotek skulle vara helt stängda. Därefter fick de försiktigt öppna igen i vissa delar av Danmark, för att den 16 december återigen fullständigt stängas. I nuläget gäller detta troligen till början av mars 2021.

BILD: HELÉN ANDERSSON

TEXT: HELÉN ANDERSSON

– Danska biblioteksförningen kommer, tillsammans med andra, att arbeta för att få en omstart av biblioteken, säger Hellen Niegaard, chefskonsult på Danmarks Biblioteksförning och redaktör på Danmarks Bibliotek.

Kommunikation

I en artikel i Danmarks Biblioteker nummer 2 2020 beskriver Hellen Niegaard arbetet på biblioteket i Silkeborg under nedstängningen bland annat så här:

»Varje dag kan du som medborgare – vuxen, student eller barn – också få ny läsinspiration om e-böcker på Facebook och Instagram. Precis som du kan träffa din lokala bibliotekarie som arbetar hemifrån och skriver coronadagböcker med en professionell vinkel och med tips och idéer om läsning.«

»Varje vardag mellan 10.00 och 15.00 är personalen redo per telefon så att medborgarna kan ringa biblioteket för hjälp och vägledning och fördjupad kunskap om ämnen och söka på nätet. Du kan också välja att skriva e-postmeddelanden till biblioteket, som svarar på e-postmeddelandet dagligen. För studenterna finns

det också möjlighet att 'träffa' bibliotekarierna de brukar träffa i bibliotekets undervisning i sökning och liknande. Här sker kontakten via e-post eller telefon.«

– Kommunikationen ut till medborgarna har hela tiden varit ett centralt inslag i bibliotekens hantering av corona i Danmark. Till en början koncentrerade vi oss på att sprida information om bibliotekens digitala tjänster som till exempel folkbibliotekens gemensamma utlåningssystem av e-böcker, eReolen.dk. Samtidigt började biblioteken utveckla nya digitala tjänster av olika slag, allt från författarträffar och debattmöten, till vägledning av skolbarn och andra studerande, säger Hellen Niegaard.

Utmaning

I ledaren i Danmarks Biblioteker nummer 3 2020 konstaterar Biblioteksförningens ordförande Steen Bording Andersen att de danska biblioteken är anpassningsbara och kan navigera i kris-tider. Men att den ökade användningen av bibliotekens digitala erbjudanden har blivit en stor ekonomisk utmaning och att politiker måste vara medvetna om hur

BILD: HELLEN NIEGAARD: PRESSEFOTODANMARKS BIBLIOTEKSFÖRNING

HELLEN NIEGAARD

Chefskonsult, Danmarks biblioteksförning

bibliotek säkerställs tillräckliga medel för att också i framtiden kunna erbjuda såväl ett relevant digitalt som ett fysiskt erbjudande.

– Biblioteken kom tidigt i gång med fysisk service i form av take-away och andra former för utlämning av fysiska medier, men generellt syns ett ökat intresse för bibliotekens digitala tjänster och framförallt ser vi ökade utlån av digitala böcker, säger Hellen Niegaard. ■

Biblioteken i Finland var helt stängda i två månader mellan mars och maj 2020, för att under sommaren återgå till nästan normal verksamhet. Sedan kom hösten och andra vågen, och i slutet av november bestämde den finska regeringen att graden av smittspridning i ett område avgör om offentliga lokaler som bibliotek kan ha öppet. Majoriteten av landets bibliotek höll sina lokaler stängda, men erbjöd begränsad service i form av att till exempel att hämta sedan tidigare reserverade böcker.

TEXT: HELÉN ANDERSSON

– Just nu, i februari 2021, fungerar majoriteten av landets bibliotekslokaler med begränsad service och med restriktioner om att bära mask och bara göra korta besök för att hämta eller lämna böcker, säger Rauha Maarno, generalsekreterare, Finlands biblioteksförning.

Enkät

Under förra våren gick den finska biblioteksförningen ut med en nationell enkät om hur människor i Finland upplevt att biblioteken var stängda. Inte oväntat blev

svaret att hälften av de som svarat upplevde det negativt, och att det värsta var att inte kunna låna böcker, inte ha tillgång till material för studier, inte kunna använda datorer eller kunna läsa tidningar. Biblioteken fick också hård kritik för stängningen där många undrade varför inte biblioteken kunde ha samma lösning som restaurangernas take-away.

– Det kom ju igång efter nedstängningen, säger Rauha Maarno och berättar att många bibliotek också hade service på nätet och utlån av e-böcker.

Men av enkäten framgick att bara tio procent av finländarna valde att läsa mer e-böcker under stängningen, och förklaringen var att det inte fanns tillräckligt med titlar att välja bland.

– Det är en erfarenhet vi tar med oss in i framtiden och kanske bygger upp ett gemensamt, nationellt, e-boksbibliotek. Det är något vi pratat om i många år och nu, tack vare pandemin, har biblioteken fått extrapengar för att förbättra situationen för e-böcker.

BILD: DAVID MARKKINEN/NOULU CITY LIBRARY

Erfarenheter

Under den två månader långa stängningen förra våren varierade det hur kommunerna agerade. De flesta hade personal på biblioteken där de jobbade med service online och utlån av e-böcker och annat digitalt material. Tyvärr, säger Rauha Maarno, valde en del kommuner att permittera bibliotekspersonal.

– De bestämde att de inte behövdes eftersom bibliotekslokalen var stängd, men det vi framförallt lärt oss av nedstängningen är att det är något man absolut inte bör göra. Biblioteken är viktiga, många tar hand om sina ärenden på bibliotekens datorer, biblioteken har en social funktion och är en basservice i samhället. Och jag vet att många är

oroade över sina biblioteksbesökare. Det enda positiva med vår nedstängning är att politikerna på grund av finländarnas protester förstått vår roll och funktion.

– När vi lever i en kris är det inte bara mat vi behöver, vi behöver också ett psykiskt välmående. ■

BILD: JOHANNA KOSKELA

RAUHA MAARNO
Generalsekreterare, Finlands biblioteksförning

– Det är en erfarenhet vi tar med oss in i framtiden och kanske bygger upp ett gemensamt, nationellt, e-boksbibliotek. Det är något vi pratat om i många år och nu, tack vare pandemin, har biblioteken fått extrapengar för att förbättra situationen för e-böcker.

Island

Den Isländska regeringen stängde alla offentliga bibliotek mellan den 24 mars och den 5 maj 2020. Därefter har biblioteken varit öppna i olika grad, och just nu är de öppna med begränsningar i antal personer som får vistas i lokalen. Noll27 har haft kontakt med landets två största bibliotek, stadsbiblioteket i Reykjavik och Islands National- och universitetsbibliotek.

TEXT: HELÉN ANDERSSON

Reykjavik Stadsbibliotek

– Under de stängda veckorna på våren tillhandahölls inga lånetjänster, men vi svarade på telefon- och onlineförfrågningar. Vi började också utveckla alla typer av online-evenemang genom streaming och inspelning. All verksamhet i biblioteksrummet sköts upp, säger Pálína Magnúsdóttir, bibliotekschef, Reykjavik Stadsbibliotek.

Under sommaren var alla bibliotek öppna och livet blev normalt. Den 9

oktober stängdes biblioteken i Reykjavik igen, och den här gången var det stadens myndigheter som fattade beslutet. Men inte alla offentliga bibliotek stängde, i andra kommuner förblev vissa öppna, men alla bibliotek i större Reykjavik beslöt att stänga.

– Dessa bibliotek öppnade igen den 19 november med begränsningar till tio personer samtidigt i bibliotekslokalen, detta utvidgades sedan till 20 personer i mitten av december. Och där är vi fortfarande.

Vi öppnar nu också gradvis för olika tjänster och lanserar realtidsevenemang, säger Pálína Magnúsdóttir, och berättar att Reykjaviks stadsbibliotek har lärt sig mycket och blivit mer kapabla att erbjuda digitala tjänster.

– Det finns nu intern kunskap om streaming och inspelning, vi har uppdaterad teknik och anställda personer som känner till denna teknik och annan personal har också lärt sig mycket. Som exempel kan nämnas strömmande jazz-

FAKTA

- National- och universitetsbiblioteket på Island är både Islands nationella bibliotek och bibliotek på Islands universitet.
- Biblioteket grundades den 1 december 1994 och är Islands största bibliotek med en miljon objekt i olika samlingar.
- Biblioteket är det viktigaste lagliga deponeringsbiblioteket på Island och dess nationella samling innehåller nästan alla publicerade skriftliga isländska verk.
- Biblioteket har också en stor manuskriptsamling och en samling publicerad isländsk musik och annat ljud.

Källa: National and University Library of Iceland.

INGIBJÖRG
STEINUNN SVERRISDÓTTIR
Nationell bibliotekarie, Island

BILD: SVENBJÖRG BJARNADÓTTIR

PÁLÍNA
MAGNÚSDÓTTIR
Bibliotekschef,
Reykjavíks stadsbibliotek

BILD: DAGUR GUNNARSSON

BILD: BRÍTA BERGLUND

konserter, ukulele-lektioner, föreläsningar om alla slags ämnen, poesiläsningar, bokpresentationer, läsningar från nya böcker och mer.

Utlåningen genom den nationella e-boktjänst, Rafbókasafnið, ökade med 50 procent under denna period, och det fattades ett gemensamt beslut att inga böter skulle tillämpas på några bibliotek i landet under pandemin.

– De använder alla samma bibliotekssystem, Gagnir som drivs av Consortium of Icelandic Libraries, så det var lätt att implementera, säger Pálína Magnúsdóttir.

Islands National- och universitetsbibliotek

– Under de två perioder, sammanlagt nio veckor, som National- och universitetsbibliotek var stängt, kunde biblioteket kontaktas via telefon, e-post, sociala medier eller webbchattar. Användningen av bibliotekschatten ökade mest, så personalen kommer att fortsätta att utveckla

den tjänsten, säger Ingibjörg Steinunn Sverrisdóttir, nationell bibliotekarie på Island.

Användningen av bibliotekets webbplats ökade och utställningar fick extra utrymme både där och i sociala medier, liksom att alla informationstjänster och digitala tjänster marknadsfördes på webbplatsen och i sociala medier.

– Elektronisk dokumentleverans ökade avsevärt, men fjärrlån för böcker upphörde nästan helt, säger Ingibjörg Steinunn Sverrisdóttir och berättar att användare kunde beställa böcker för utlåning och hämta dem vid serviceingången, men att returmaterial inte togs in medan biblioteket var stängt.

– Däremot ökade referenstjänster online, och personalen experimenterade med personlig hjälp på Zoom.

När biblioteket öppnades igen bildades ett särskilt öppningsteam. Teamets huvudsyfte var att organisera öppnandet och hitta enkla hanterbara lösningar.

– En speciell mottagningsdisk installerades vid ingången till biblioteket och de gäster som kom in räknades. Ibland fick folk vänta med att komma in eftersom biblioteket var fullt. Alla fick också ett informationsblad när de kom, och desinfektionsställen placerades runt om på biblioteket och var tillgängliga för alla, berättar Ingibjörg Steinunn Sverrisdóttir.

När National- och universitetsbiblioteket insåg omfattningen av coronavirusets spridning, ville de dokumentera och samla in material relaterat till pandemin. Syftet var att man ville samla information om det dagliga livet i ovanliga tider.

– Människor uppmanades att skriva dagböcker och leverera till biblioteket. Projektet annonserades i tidningar och i radio- och TV-program, och flera dagböcker från personer i karantän eller isolering har redan levererats, men vi har ännu inte bestämt hur eller när det kommer att presenteras, säger Ingibjörg Steinunn Sverrisdóttir. ■

Norge

Nästan alla norska folkbibliotek stängdes den 12 mars 2020. Inte som en del av en nationell bestämmelse, utan som en följd av kommunala beslut om att stänga offentlig verksamhet. Biblioteken öppnade igen under perioden 15 maj till 4 juni och har varit öppna sedan dess.

TEXT: HELÉN ANDERSSON

– Vissa kommuner med ökad smittspridning har haft stängt under kortare perioder, men biblioteket prioriteras som en tjänst som ska öppnas tidigt igen. Efter öppningen i juni har biblioteken i stort sett fungerat som vanligt. Något bibliotek har stängt sin meröppet-tjänst, för övrigt gäller de generella bestämmelser som gäller alla i Norge under pandemin, säger Vidar Lund, ordförande i Norsk bibliotekforening.

Under perioden när biblioteken var

stängda hade de flesta erbjudanden som takeaway-tjänster där användare kunde beställa via webbsökningar och få det levererat hemma eller hämta det utanför biblioteket.

Nationalbiblioteket har gett bidrag till fylkesbiblioteken, länsbiblioteken, för att öka budgeten för digitala inköp, vilket har bidragit till en kraftig ökning av digitala utlån, och förläggarna i Norge öppnade upp allt digitalt material på nb.no för allmänheten.

– Här finns alla norska böcker och under tiden alla fysiska bibliotek var stängda var de tillgängliga för alla, säger Vidar Lund och nämner Karanteket.no som ett annat bra exempel på samordning av digitala erbjudanden på alla bibliotek i Norge. ■

VIDAR LUND
Ordförande, Norsk Bibliotekforening

FAKTA

– Före stängningen den 12 mars hade redan en del av bibliotekens aktiviteter minskat, till exempel genom att inte längre ha evenemang och att ha mindre antal sittplatser i bibliotekslokalen.

BILD: NORSK BIBLIOTEKFORENING/NIKOLAJ BLEGVAD

BAKGRUNDSBILD: ERIK THALLAUG/DECHMAN

STÄNGDA BIBLIOTEK ett hot mot demokratin

När Folkhälsomyndigheten i vintras pekade ut biblioteken som icke-nödvändig verksamhet och biblioteken stängde, gick Sveriges författarförbunds biblioteksråd ut och kritiserade beslutet – att stänga biblioteken var ett hot mot demokratin.

TEXT: ANNELI ABRAHAMSSON

– Under den första vågen våren 2020 jobbade alla bibliotek för att vara tillgängliga, hittade nya former och kopplingar mellan till exempel mataffärer som körde ut varor och samtidigt lämnade ut böcker till låntagare och andra kreativa lösningar. För att de värnade sitt demokratiska uppdrag, säger Madeleine Hjort, ordförande i Sveriges författarförbunds biblioteksråd mellan 2012 och 2020, samt i bibliotekskampanjen Rusta biblioteken som förbundet drev under 2020.

Första och andra vågen

I februari 2020 drog Sveriges författarförbund under ledning av biblioteksrådet, igång kampanjen Rusta biblioteken för det demokratiska uppdraget. Syftet var att påminna om bibliotekens roll och uppmärksamma deras utsatthet med nedskärningar som biblioteksrådet såg drab-

bade verksamheterna. När sedan corona slog till, fick de ursprungliga planerna med rundabordssamtal och seminarier med kommunerna ge vika för andra arbetsformer och frågor. Istället intervjuade rådet 14 biblioteks- och kulturchefer runt om i landet och sammanfattade svaren i delrapporten En liten rapport: Om biblioteken under coronakrisen. Och om den första vågen präglades av kampvilja och innovation, tycker Madeleine Hjort att det verkade som att kampviljan var borta när den andra vågen svepte in över världen och Folkhälsomyndigheten pekade ut biblioteken bland de verksamheter som rekommenderades att stänga.

– Då verkade biblioteken acceptera faktum och stängde. Att inga protester hördes, att inga eller få bibliotekschefer tog striden, var anmärkningsvärt och det är bekymmersamt att så många följde re-

kommendationen utan att ifrågasätta den.

Med tanke på hur biblioteken agerade under den första vågen har Madeleine Hjort funderat på hur det kom sig att biblioteken stängde utan ljudliga protester, och hon tror att en orsak kan vara att många av våra andra kulturinstitutioner stängde under våren.

– När myndigheterna sedan ansåg att även biblioteken skulle stänga hade de andra redan gått före och biblioteken rättade in sig i ledet, kanske tänkte de att det var ett sätt att ta samhällsansvar. Jag tycker däremot att kulturinstitutionerna borde tagit ett större ansvar för sin verksamhet, jag har saknat institutionernas och även bibliotekens dialog med publiken. Många bibliotekschefer har dialog med sina chefer men inte med låntagarna. De upprättar inte dialogen. Och om det gick att stänga verksamheterna så lätt

– Förutom stängningen av biblioteken ser vi även att många bibliotek har köpstopp eller köper in mycket färre böcker under pandemin än annars, och skillnaden är stor, från tusen exemplar till kanske fem eller femtio. Det påverkar självklart bibliotekets roll och vi måste prata mer om bibliotekens samhällsbärande funktion.

MADELEINE HJORT

Ordförande i Sveriges författarbunds biblioteksråd

BILD: PRIVAT

nu, vad händer nästa gång? Vad blir nästa steg, undrar Madeleine Hjort.

Femte statsmakten

I delrapporten Biblioteken under coronakrisen; En lägesrapport från 14 folkbibliotek, fastslår Sveriges författarförbund att biblioteken är så viktiga för demokratin att man är beredd att kalla dem för den femte statsmakten, vilket man gör med inspiration från KBS förslag till nationell biblioteksstrategi, Demokratins skattkammare. Men, menar Madeleine Hjort, med tanke på hur biblioteken agerat och hanterats under vintern, förefaller det långt borta.

– Det verkar inte vara någon självklarhet i alla fall. Förutom stängningen av biblioteken ser vi även att många bibliotek har köpstopp eller köper in mycket färre böcker under pandemin än annars, och skillnaden är stor, från tusen exemplar till kanske fem eller femtio. Det

påverkar självklart bibliotekets roll och vi måste prata mer om bibliotekens samhällsbärande funktion. Det tycker vi på Sveriges författarförbund är viktigt, inte minst med tanke på litteraturens och samtalens förutsättningar.

Nationellt råd

Samarbete är a och o menar Författarförbundet i sin rapport. Det räcker inte att skjuta till pengar till biblioteken. Kommunerna, regionerna och staten behöver utveckla sitt samarbete.

– Därför har vi föreslagit kulturministern att tillfälligt inrätta ett nationellt råd där kommuner, regioner, stat och intresseorganisationer tillsammans fokuserar på problemområden och åtgärder för biblioteken och kommer överens om en gemensam strategi. Hur ska biblioteken agera vid exempelvis en pandemi, hur ska de hålla öppet, på vilket sätt kan biblioteken bidra till att sprida fakta, in-

formation och kunskap? Det är viktigt att man har en dialog med medborgarna om att biblioteken är till för alla och dialogen måste även innefatta politikerna. Folkbiblioteken ska ju, enligt bibliotekslagen, vara likvärdiga över hela landet.

Det finns många lärdomar att dra inför framtiden, inte minst att diskutera bibliotekets roll i det demokratiska samhället, menar Madeleine Hjort.

– Det är bra om biblioteken kan förvalta sina erfarenheter, som att det under pandemin blev uppenbart att digital kompetens generellt saknades på biblioteken när den kanske behövdes som mest för att kommunicera litteratur och program. Nu är det viktigt att ta tillvara på lärdomarna från pandemin. Och vad händer om man inte kan ha öppet, hur ska biblioteken göra då? Det måste bli tydligt för biblioteken och beslutsfattarna att biblioteken är en samhällsbärande institution. ■

FAKTA

- Kampanjen Rusta biblioteken för det demokratiska uppdraget drevs under 2020 av Sveriges författarförbund under ledning av dess biblioteksråd.
- Projektet syftar till att försvara och lyfta bibliotekens roll som bärare av de demokratiska värdena.
- Försommaren 2020 släpptes delrapporten En liten rapport: Om biblioteken under coronakrisen där man intervjuat 14 biblioteks- och kulturchefer runt om i landet. I november kom kampanjens slutrapport med bland annat tio åtgärdsförslag riktade till kulturministern, biblioteken, de olika ansvarsnivåerna och till alla intresserade av bibliotekens samhällsviktiga funktioner.
- Rapporterna finns tillgängliga på rustabiblioteken.se

Bibliotekens roll EFTER CORONA

På noll27.se kan du läsa om en studie som Kulturförvaltningen i Göteborg gjorde kring folkbibliotekens betydelse under coronapandemins första månader. De som utförde studien, socialantropologerna Jonas Modin och Nancy Aponno, arbetar till vardags på undersökningsföretaget Splitvision Research där de bland annat undersöker hur vi medborgare använder olika kommunala och statliga tjänster.

TEXT: HELÉN ANDERSSON

Jag kontaktade Jonas och Nancy för att utifrån deras tidigare studier prata om deras funderingar kring folkbibliotekens roll efter coronapandemin.

– Mycket av det man kan tänka kommer att ske på biblioteken efter coronaviruset, det var på gång redan innan, säger Jonas och pratar om stora globala skeenden, så kallade megatrender, som påverkar alla i samhället.

De megatrender han syftar på handlar om globalisering, urbanisering och digitalisering, tre områden som alla pekar mot att biblioteken kommer att bli än viktigare i framtiden. Bland annat menar Jonas att det redan har skett ett förändrat arbetssätt där allt fler sitter och arbetar på biblioteken, och ett förändrat arbetsliv där många tvingas till omskolning med studier på distans.

– Fler är trångbodda och har behov av andra platser att vara på, så om vi tittar framåt måste det helt enkelt skapas mer utrymme för de som har behov av att använda biblioteken som arbets- eller studieplats. Framförallt tror jag att många kommer att välja sitt lokala bibliotek, och det kommer också att ställas nya krav på till exempel uppkoppling och olika sorters arbetsplatser. Det måste frigöras ytor och kanske till och med upphandlas nya lokaler, menar Jonas som samtidigt ser stora möjligheter för biblioteken att bredda sin målgrupp och få en ökad förståelse för vikten av bibliotek.

Självservice

Om fler kommer att använda biblioteket är förutom den fysiska miljön tillgången till bra service minst lika viktigt. I tidigare studier har Jonas och Nancy förstått att möjligheten till självservice är uppskattat, och de menar att detta är något biblioteken borde utveckla som ett komplement till bemannande bibliotek. Bland annat föreslår de att biblioteken kan göra användarstudier för att se hur besökarna tar del av olika instruktioner och kanske

göra dem tydligare. För, menar de, behovet av bibliotekspersonalens kompetens och kunskaper kommer att kvarstå.

– Det gäller att hitta metoder så att besökaren får hjälp med källkritik, faktasökning eller ett boktips även när det inte finns bibliotekarier på plats, säger Jonas.

– Och om fler upptäcker biblioteken, och om man utvecklar självservice, är det viktigt att verkligen tänka in nya användare som kommer att studera och arbeta på biblioteken. Både de som har, och de som inte har tidigare erfarenhet av biblioteket, tillägger Nancy.

Tredje rummet

Beskrivningen av biblioteket som ett offentligt vardagsrum, den tredje platsen, är ett begrepp som myntades av den amerikanske sociologen Ray Oldenburg och syftar på en plats där människor vistas som varken är hem eller arbetsplats. Jonas och Nancy menar att om fler jobbar och studerar på biblioteket, kommer även andra att målgrupper att hitta dit och att biblioteken måste förbereda sig för det. I tidigare studier har de noterat hur viktigt biblioteket är för folkhälsan eftersom många tar en daglig promenad, eller cykeltur, till biblioteket. Men att de också spelar en stor social roll som frizon, en neutral plats att vara på utan att behöva förklara varför man är där.

– Att få en möjlighet att ta del av en gemenskap är positivt ur många olika perspektiv. Så när biblioteken öppnar igen får vi alla hjälpa till att åter få igång dessa processer. Och här tror jag att man får tänka kreativt, till exempel samarbeta med trafikkontor och liknande. Så folk inte fastnar i sina lägenheter, säger Jonas.

– Biblioteken har en viktig roll och det är viktigt att de har en bredd av användare. Att de inte bara planerar för grupper som inte har något alternativ, utan för alla, säger Nancy.

– Och om fler upptäcker biblioteken, och om man utvecklar självservicedelen, är det viktigt att verkligen tänka in nya användare som kommer att studera och arbeta på biblioteken. Både de som har, och de som inte har tidigare erfarenhet av biblioteket.

NANCY APONNO
Socialantropolog, Splitvision Research

BILD: NANCY APONNO

Samhällsbärare

Att bibliotekens betydelse kommer att öka och kommer att vara en central plats i framtiden är både Jonas och Nancy övertygade om. Redan idag är det många som vänder sig till biblioteken med olika medborgarfrågor, och myndigheter och tjänster tycks ta denna service för given, trots att det inte är bibliotekens ansvar.

– Det borde vara en delad kostnad och de borde verka mycket mer tillsammans som en ökad samhällsnytta, säger Jonas och menar att just denna medborgarservice blir extra sårbar i kristider.

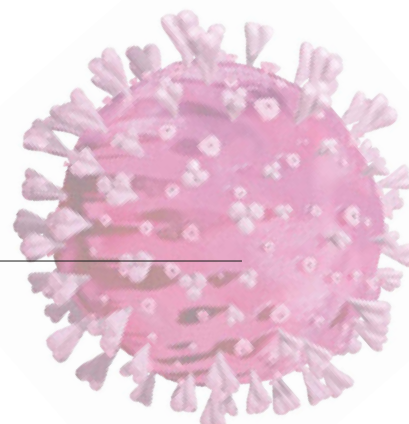
– Det är uppenbart att när stora delar av samhället stänger ner, har biblioteken en viktig roll. Dessutom blir det bakläxa till alla de kommuner som inte definierar biblioteken som en självklar samhällsviktig verksamhet. Man missar en viktig arena för att nå ut med information till målgrupper man annars inte når. Det saknas ett helhetsperspektiv och man missar hur ett stängt bibliotek ställer till det för de som inte annars har tillgång till internet. ■

BILD: JONAS MODIN

– Det gäller att hitta metoder så att besökaren får hjälp med källkritik, faktasökning eller ett boktips även när det inte finns bibliotekarier på plats.

JONAS MODIN
Socialantropolog, Splitvision Research

Ett stöd

i coronatider

Film produktionsbolaget 20 16 Comedy Inc / Kalleen Wally Smith
BCY 8
rzesztrzeni nikt nie może
Wydawcy: Tom Derritt, Stephen Weaver, Verano

Efter en försiktig start sköt användandet av den digitala resursen Digiteket i höjden vid coronavirusutbrottet i mars förra året.

– Framförallt efterfrågades praktisk hjälp kring digitala arbetssätt och liveströmande möten, säger Ola Nilsson, redaktör och innehållsproducent på Digiteket.

TEXT: HELÉN ANDERSSON

Inom ramen av projektet Digitalt först har Digiteket sedan augusti 2019 byggt upp en nationell utbildningsplattform med syfte att hjälpa bibliotekarier bli mer digitala. Den innehållsmässiga strukturen bygger på att bibliotek delar med sig av material, och i samarbete med Digitekets redaktion produceras inslag och artiklar.

– Vi samarbetar främst med regionbiblioteken som i sin tur snappar upp vad som kan vara intressant, och sedan mitten av mars har vi skapat en hel del resurser kring digitala redskap som var nya för många, säger Ola och beskriver behov av utbildning kring utrustning och verktyg, hur man producerar en video och biblioteksarbete på distans.

– Det är lätt att glömma att bara för ett år sedan var det kaos om det var fler än fem som skulle delta i ett digitalt möte. Nu är alla proffs.

Attityd

Digiteket erbjuder Sveriges folkbibliotek att samarbeta och dela kunskap och kompetens. En plattform som förutom att vara en kunskapsbank också ska fungera som en guide i den digitala världen. Av statistiken går det att se att de flesta som besöker Digiteket gör det för att få praktiska tips, inte lika många tar sig an en idétext kring arbete om källkritik på biblioteket.

– Man får ju inte glömma att det är en ny plattform och att den innehållsmässiga strukturen inte riktigt har satt sig. Och dessutom handlar det ju om vem som producerar och vem som hör av sig, säger Ola som i framtiden även gärna skulle se att Digiteket i större utsträckning också publicerar material från högskolor och universitet. Men framförallt vill han att fler bibliotek är med och bidrar med material.

– Kanske är det den svenska Jante som gör sig påmind, kanske är vi inte vana vid att dela med oss av den här typen av material. Men vi behöver en mer framfusig attityd för att det ska flyta på.

Behov

Efter en liten nedgång i antal besök på Digiteket under sommaren, tog användandet ny fart i september. Trots att projektet Digitalt först är avslutat och det i skrivande stund är oklart vem som blir Digitekets framtida uppdragsgivare, driver redaktionen arbetet vidare.

– Digiteket svarar upp mot ett behov som finns, så jag ser gärna att strukturen permanentas och att någon tar ett ordentligt ägandeskap för en långsiktig drift, säger Ola och poängterar vikten av ett fortsatt samarbete med regionerna.

– För det är superviktigt att nå ut och inventera kunskap och behov. ■

FAKTA

Digiteket har byggts av digitala biblioteket i Marne på uppdrag av Kungälv biblioteket

BILD: HELÉN ANDERSSON

Åbok

bibliotekets egen boktinder

Mitt under pandemin med begränsad service på biblioteken, lanserade stadsbiblioteket i finska Åbo i november den digitala tjänsten Åbok. En onlinetjänst som ska hjälpa bibliotekets vuxna besökare att hitta ny och intressant läsning, men som framförallt erbjuder möjligheten att virtuellt botanisera bland bibliotekets bokhyllor.

– Många finska bibliotek har liknande system som kan rekommendera böcker, men Åbok är ganska unikt eftersom den också visar en planritning av stadsbiblioteket där du kan se alla böckers placering i det fysiska biblioteket, säger Aki Pyykkö, bibliotekarie på Åbo stadsbibliotek.

TEXT: HELÉN ANDERSSON | BILD: PRIVAT

Utvecklingsarbetet av Åbok gick länge under namnet Boktinder eftersom sajtens upplägg påminner om dejttingsajten Tinder. Åbokanvändaren möts av ett antal slumpmässigt utvalda boktitlar där hen kan välja mellan att svajpa vänster för ointressanta böcker, eller svajpa höger och lägga böcker som är intressanta i en bokkorg. Och ju fler böcker som användaren svajpar höger, desto bättre och mer anpassade blir rekommendationerna och boktipsen.

– När en Åbokanvändare svajpar sina favoriter till bokkorgen förfinar den underliggande rekommendationsalgoritmen sina val så att de passar användarens preferenser. Däremot finns det ingen personlig igenkänning, det finns ingen logg-in och dina val är borta nästa gång du besöker Åbok, säger Aki och förklarar att det beror på nuvarande dataskydd och den personliga integriteten.

Bakom rekommendationerna i Åbok finns massor av lånedata som biblioteket samlat in genom åren. Uppgifterna är

helt anonyma och istället letar algoritmer efter till exempel förbindelser mellan verk, eller vad olika människor lånar och vilka tider på dygnet de lånar.

– Boktipsen förändras varje timme, men på eftermiddagarna till exempel är det statistiskt sett troligt att äldre människor föredrar att besöka bibliote-

ket. Så om du besöker Åbok då kommer du antagligen att erbjudas fler böcker som tidigare har lånats av äldre människor. På samma sätt får du alla slags rekommendationer på kvällstid, men algoritmen är något mer benägna att rekommendera material som vanligtvis lånas av medelålders män, säger Aki.

FAKTA

Värmekarta baserad på lånestatistik som visar en liten del av bibliotekets facklitteraturavdelning. De »heta« områdena i värmekartan är mestadels reseguider och böcker om hälso- och sjukvård och medicin. De kalla områdena inkluderar naturvetenskap och böcker om teknik.

Användarvänligt

När användaren är nöjd med sina val är det enkelt att reservera böckerna, och senare hämta dem på biblioteket, eller enkelt se var de är placerade i det fysiska biblioteksrummet. Och är hen mer nyfiken finns den virtuella kartan över det fysiska biblioteket där varje klick på en bokhylla talar om vilka böcker den innehåller.

– Det är den mest användbara delen av Åbok, särskilt i dessa pandemitider med stängda bibliotek och begränsad rörlighet. I Åbok kan du leta själv bland

hyllorna och det är nästan som att besöka biblioteket i fysisk form där du kanske inte alltid vet vad du letar efter, säger Aki.

Rapportsektion

Bakgrunden till utvecklingen av online-tjänsten Åbok är dels ett behov av att göra bibliotekets material mer synligt för medborgarna. Men det fanns också ett behov av att kunna ta hand om, och på något sätt kunna använda den enorma mängd data som samlas in i olika system och som sparas på biblioteket.

– I vår beställning av sajten frågade vi i första hand efter ett system som rekommenderar böcker för låntagarna, i andra

hand efter ett system som ger någon slags användardata till bibliotekspersonalen, säger Aki som hoppas på nya verktyg i arbetet med mediehantering.

Den så kallade rapportsektionen på sajten visas i en visuell karta där bibliotekarien får enkla ledtrådar om hur olika medier rör sig i lokalen. Till exempel ser du vilka böcker som lånas ut mest, men också vilka bokhyllor som har lite besök. Information som i förlängningen kan leda till funderingar på varför det är så, och kanske funderingar på annorlunda disponering i biblioteksrummet.

– På det här sättet får biblioteket ett nytt verktyg att hantera samlingarna och bland annat överväga hur man kan få media med lite utlån att lånas ut mer, säger Aki som i förlängningen hoppas att Åbok ska ge biblioteket verktyg att bedöma hur placering av material och olika boktips påverkar lån och läsning.

– Det är ett enkelt och intuitivt system, och det är uppfriskande med Tinderidén som kombinerar biblioteksvärlden med något kul. Kanske särskilt i dessa speciella tider. ■

AKI PYYKKÖ
Bibliotekarie, Åbo stadsbibliotek

Bibliotekarie ON DEMAND

BILD: MIKKE EIREVI

TEXT: HELÉN ANDERSSON

BILD: MIKKE EIREVI

Strax efter coronapandemins utbrott förra våren presenterade biblioteken i Skellefteå den digitala tjänsten Bibliotekarie on demand. En tjänst anpassad till meröppna bibliotek där användaren vid sitt besök digitalt kan möta bibliotekspersonal.

Biblioteken i Skellefteå har satsat stort på meröppna bibliotek och samtliga tolv bibliotek i den geografiskt stora kommunen är öppna mellan sex på morgonen och tio på kvällen. Generösa öppettider som uppskattas av besökarna, men som är tufft att bemanna.

– Syftet med den digitala tjänsten är att vi kan fördela vår kompetens och förbättra tillgången till bibliotekets främsta resurs, personalen. Men det är också ett sätt att behålla värdet av biblioteksrummet, säger Mikke Ejrevi, kultur- och bibliotekschef i Skellefteå.

På efterfrågan

Idén till tjänsten fick Mikke när hans son i ett skolprojekt funderade på en app där eleven skulle kunna få läxhjälp efter skoltid. Han tog idén till biblioteket där de snart såg en möjlighet att utveckla idén till en anpassad tjänst på meröppna bibliotek.

– Ökad tillgång till bibliotekets personal är det mest efterfrågade av våra kunder, säger Mikke och berättar hur besökaren via verktyget Teams på en touchskärm på biblioteket enkelt får kontakt med bibliotekspersonal som sitter någon annan stans, kanske hemma eller på huvudbiblioteket.

Att tjänstgöra som bibliotekarie on demand har hittills varit frivilligt, men intresset av att kunna jobba hemifrån fick en skjuts av pandemin. Och, menar Mikke, detta är något alla kan göra. Även efter coronapandemin.

– Vi är ju annars ganska låsta på biblioteket och det är svårt att jobba hemifrån. Nu kan vi göra det och samtidigt möta våra kunder som vanligt. Vi skapar nya vägar att jobba på bibliotek. Det är lite häftigt.

– Vi är ju annars ganska låsta på biblioteket och det är svårt att jobba hemifrån. Nu kan vi göra det och samtidigt möta våra kunder som vanligt. Vi skapar nya vägar att jobba på bibliotek. Det är lite häftigt.

Jour dygnet runt

Även om pandemin har bidragit till att allt fler känner sig mer bekanta med digitala verktyg, finns det utmaningar. Tjänsten bibliotekarie on demand har till exempel brottats med tilliten, att få biblioteksbesökaren att betrakta det digitala mötet som likvärdigt med ett fysiskt möte, att det är samma kvalitet i servicen.

– I takt med att pandemin fortgår och vi blir allt mer vana med olika digitala kanaler, desto bättre blir det, säger Mikke och poängterar att ökad tillgång till bibliotekariens kompetens är det absolut viktigaste med tjänsten.

Men han kan också se att tjänsten utvecklas till en samhällstjänst med kommunala funktioner som till exempel bygglov on demand. Skellefteå kommun är intresserad, och skillnaden mot kommunens traditionella telefontider, menar Mikke, är relationsskapandet i det personliga mötet.

– Jag känner verkligen att vi i flera aspekter är rätt ute med den här tjänsten, konstaterar han och fantiserar om en framtida biblioteksservice dygnet runt.

– Det finns säkert de som kan tänka sig jobba nattjour. Men där är vi inte än. ■

MIKKE EJREVI
Kultur- och bibliotekschef, Skellefteå

BILD: MAGNUS LINDKVIST

Läsinspiration i DIGITALA kanaler

Under pandemin har uppfinningsrikedomen varit stor när det gäller att utveckla nya digitala metoder för läsfrämjande arbete. För Karin Cellton på Värmdö bibliotek blev sociala medier en förlängning av hennes tidigare läsfrämjande arbete och ett sätt att fortsätta ha kontakt med låntagarna. Noll27 bad henne dela med sig av sin erfarenhet.

TEXT: HELÉN ANDERSSON | BILD: MAREK WOLK

Som läsinspiratör hade Karin en väl inarbetad verksamhet på biblioteket med regelbundna författarsamtal, afternoon tea med boktips, bokcirklar med olika tema, shared reading- och biblioterapigrupper. Efter att coronapandemin bröt ut förra våren, provade hon att flytta över läsfrämjande verksamhet och bokcirklar till digitala arenor

– Allt gick så fort så till en början lade jag allt fokus på Instagram där jag redan körde ett väl inarbetat boktips varje tisdag, säger Karin som i många år jobbat som läsinspiratör på Värmdö bibliotek, men som sedan några månader arbetar på Stockholms stadsbibliotek.

Varför just Instagram?

– Det är absolut enklast att boktipsa direkt på Instagram och till exempel använda Stories där filmerna får vara högst en minut.

Dessutom har jag märkt att jag når flest via Instagram, betydligt fler än via Facebook till exempel.

Vilka andra digitala kanaler jobbade du med?

– Jag fortsatte med Värmdöpodden med inbjudna gäster via Skype, jag startade gruppen Värmdö läser på Facebook, och jag

provade att ha bokcirklar både på Instagram där Stories tillåter deltagarna att skriva och diskutera i realtid, och via Zoom och Bokcirklar.se.

Om jag varit kvar i Värmdö hade jag tänkt att testa Snapchat som är en enkel app att ladda ner.

Berätta om dina erfarenheter av att ha bokcirklar digitalt?

– Förutom Bokcirklar.se och Instagram, tycker jag att Zoom fungerade bäst eftersom man ser varandra och det känns mer på riktigt. Sedan kräver det en del teknisk kunskap av deltagarna vilket ju är exkluderande, och tyvärr tappade jag många äldre och nyanlända i bokcirklarna.

De flesta som deltog i de digitala bokcirklarna var mellan 30 och 50 år, de övriga lyckades jag aldrig fånga.

Anpassade du digital kanal efter målgrupp?

– Ja, delvis. Instagram till exempel lockar fler yngre än Facebook där många nu för tiden är över 50 år. Och hade jag testat Snapchat hade jag säkert nått många barn, men kanske inte de vuxna som är osäkra på att formulera sig skriftligt på svenska. ■

KARINS 5 BÄSTA TIPS FÖR ATT JOBBA MED DIGITALT LÄSFRÄMJANDE

Ett bra tips vid inläsning av boktips är att låtsas läsa för en vän eller en anhörig. Eller välj en kollega att samarbeta med som du känner dig trygg med så du kan vara naturlig.

Våga testa. Bjud på dig själv, våga göra bort dig och ha tålamod.

Ett alternativ till att själv vara med i bild är att filma boken man pratar om och bara lägga till sin berättarröst.

Tänk också på att variera ditt läsfrämjande på sociala medier och variera korta filmer med bilder.

Testa tekniken så mycket som möjligt innan.

qu'au central de communication du clocher et aux
charges de plastics qui le mitraient.
— C'est vers votre iPhone que le Wifi directionnel
situé à l'étage pointe la tête.
— Je n'ai pas de mobile.
— Je croyais que tous les Freeman...
— F'ai bien mieux, dit l'abbé, en désignant la base
de sa nuque. Un implant neuronal.
Mitch regarda l'abbé avec effroi. Elle détestait le
rêve techniciate et la déshumanisation qu'il nous
promettait.
— Mes enfants, dit-elle. Qu'allez-vous leur faire ?
— Rassurez-vous, nous n'expérimentons cette
technologie que sur des vieux inutilés.
— Mais c'est impossible, dit Id.
— Je suis la preuve que non: 1024 électrodes s'en-
foncent dans mon cerveau.
L'abbé suggéra à Id de rechercher sur le Net des
images de l'œuvre d'un artiste obscur appelé De-
mián West. Des tableaux hyperrealistes dans la veine

ROLAND PAULSEN

Oro i CORONANS tid

Sociologen Roland Paulsen är docent och arbetar som universitetslektor vid Lunds universitet där han forskar om bland annat arbetets mening. Ibland dyker han upp i olika debatter och samtal, ofta inbjuden i sin roll som arbetskritiker. Lugnt och metodiskt förklarar han sina idéer och förefaller kunna övertyga vem som helst om att vi borde omorganisera våra liv och arbeta mindre. Under detta märkliga coronaår skriver han, som framstår som lugnet själv, en bok: Tänk om – en studie i oro.

TEXT: ANNELI ABRAHAMSSON | BILD: JOHANNA HANNO

– Jag har egna erfarenheter av oro som motiverar den här boken, men jag har varit noga med att inte skriva om det så mycket. Det är så vanligt att man tar sig själv som exempel och jaget får stå så mycket i centrum när det egentligen är processen oro som är det intressanta och hur vi förhåller oss till det, säger Roland Paulsen en sen fredagseftermiddag när vi pratar i telefon.

Kontrafaktiskt tänkande

I boken *Tänk om* – en studie i oro, förklarar han och mejslar fram en berättelse om hur vi västerlänningar har blivit så oroliga. Genom att försöka förstå oro på individnivå kan vi också förstå hur den i sin tur, i växelverkan förstås, påverkar samhället och dess strukturer. Hans definition av oro lyder: kontrafaktiskt tänkande betingat av olust.

– En definition jag nämner är just olustbetingade grubblerier som utgår från frågan: Tänk om. I all oro finns en föreställning om saker som kan gå fel, men oron är också en riskbedömning, är det sannolikt eller inbillar jag mig? Vad kan jag göra, för att förhindra det jag oroar mig för? Hela tiden lever den orolige med en önskan om att oron ska försvinna. Målet är att sluta oro sig vilket gör det paradoxalt. Det vi vill undvika är exakt det vi gör.

Att ge någon som oroar sig rådet att sluta oro sig är kontraproduktivt, menar

Roland eftersom det hela tiden är det den orolige försöker.

– I boken beskriver jag en person som har så kallad hälsoångest som söker upp olika hudläkare för att få svar på om hon har malignt melanom eller inte. Målet är ju att bli av med oron och komma fram till ett svar så att hon kan lägga det bakom sig. Så är det med all oro – vi vill komma till ett läge där vi kan lägga oron bakom oss. Oro är en konsekvens av att leva i osäkerhet.

Tänk om det görs för lite? Eller för mycket?

Boken skrevs under pandemin och Roland Paulsen konstaterar att hela det offentliga samtalet upptagits av olika tank om, relaterat till covid-19. Tänk om inte tillräckligt mycket görs för att hindra smittspridningen? Tänk om alltför mycket görs? Tänk om åtgärderna leder till ekonomisk depression? Tänk om det leder till att fler dör i sjukdomar relaterade till arbetslöshet och fattigdom än till covid-19? Många tänk om blir det. Och trots att all samlad vetenskap försöker lösa gåtan så kvarstår det faktum att vi fortfarande i stor omfattning lever i osäkerhet när det gäller sjukdomen. Här visar det sig att forskningen inte alls är så entydig som gemene man kanske trott.

– Under pandemin har politiken valt att följa Folkhälsomyndighetens rekom-

mendationer till punkt och pricka, samtidigt har det blivit tydligare att en så pass hård vetenskap som epidemiologi ändå rymmer så många meningsskiljaktigheter. För oss som sysslar med forskning är det inget kontroversiellt – evidens är sällan något entydigt och experterna är inte alltid överens. Inte ens när det gäller vetenskapliga idéer går det att nå någon säkerhet, de kan ge oss gissningar.

Det pandemin skulle kunna leda till, tror han, är att vi helt enkelt kanske kan få en större acceptans för osäkerhet, att vi kan lära oss att leva med att inte ens få säkra svar från experterna.

– Ta en sådan påtaglig sak som munskydd. Inte ens här kan ett entydigt svar ges: är det bra eller dåligt? Då pratar vi ändå om en vetenskap som tar fram mediciner och gensaxar och genomför hjärtoperationer, men som ändå inte kan ge ett mer entydigt svar på den frågan.

Arbetskritiker

Roland Paulsen är arbetskritiker. Det innebär att han kritiskt reflekterar över vad arbete är och vilken roll arbete spelar i människors liv och hur stor plats det tar. Han växte upp på en mjölkgård i Dalarna och började arbeta tidigt. Det var ett fysiskt arbete där han såg ett tydligt resultat. I Stockholm fick han jobb som spärrvakt i tunnelbanan. Där blev det inte alls något tydligt resultat, tyckte han. Istället

Roland Paulsen

ARBETAR SOM: Forskare och adjunkt inom sociologi vid Lunds universitet

AKTUELL MED: Boken *Tänk om* – en studie om oro

DET HÄR OROAR JAG MIG FÖR: Bland annat att min dvärgpinner ska utveckla en sjukdom.

DET HÄR LÄSER JAG NU: *Räskinn* av Lars Lerin och Kerstin Högstrand

för att främja kollektivåkande blev hans roll snarare det motsatta, att förhindra kollektivåkande.

– Och som forskare fick jag plötsligt betalt för att läsa och skriva, sådant som

jag tidigare gjort på min fritid och som arbetslös. Det blev så påtagligt att arbete som begrepp kan innesluta vilken aktivitet som helst som man kan få betalt för. I relation till det man pratar om som arbete inom politiken så påverkar det tilltron till det gemensamma projektet. Och är politikerna inte beredda att ta diskussionen om vilka de skapade jobben är, då är det ett irrationellt

samhälle och jag tror att det var det som gjorde att jag blev arbetskritiker.

I dag förs en debatt om arbete, arbetstid och basinkomst, men inte inom politiken utan på tidningarnas kultursidor. Det är där idéer om hur samhället skulle kunna se ut lyfts, säger Roland.

– Realpolitiken har blivit mer frikopplad från vilka liv vi vill leva och handlar mer om att förvalta livet som det är. Om vi säger att vi skulle kunna arbeta mindre, då framställs det som något verklighetsfrånvänt i politiken, allt som gör att samhället inte ska kvarstå som det är i dag utmålas som verklighetsfrånvänt, men inget samhälle har bestått i evighet. Varför skulle vårt göra det?

Livet efter corona

Det är ännu för tidigt att säga något om effekterna eller konsekvenserna av covid-19. Vad man kan se är att fler har sökt vård för psykiska problem men det kan bero på flera orsaker, som att folk

är mer isolerade. Ensamhet är en stor riskfaktor för psykiska problem, säger Roland.

– Det är en sak jag bara påpekar kort i boken men som jag tycker har bekräf-

alla inte behövs. Det är väldigt viktigt att uppmärksamma människor på något som är väldigt självklart. Vi skulle klara oss utan viss produktion. Det är inte svårt att hitta arbete som faktiskt ställer till

– Under pandemin har politiken valt att följa Folkhälsomyndighetens rekommendationer till punkt och pricka, samtidigt har det blivit tydligare att en så pass hård vetenskap som epidemiologi ändå rymmer så många meningsskiljaktigheter. För oss som sysslar med forskning är det inget kontroversiellt – evidens är sällan något entydigt och experterna är inte alltid överens. Inte ens när det gäller vetenskapliga idéer går det att nå någon säkerhet, de kan ge oss gissningar.

tats. De flesta orosmoln för individen är sakbetingade och privata, men väldigt få får psykiska problem när det handlar om kollektiva risker, det gäller även den globala uppvärmningen. Det kan till och med vara så att man upplever en kollektiv ödesgemenskap – att vi står inför detta allihop kan ha en tröstande effekt.

Den mest uppenbara effekten, som han ser det, är att distansarbetet kommer att öka efter pandemin. Det är intressant eftersom förutsättningarna funnits länge men inte realiserats. En annan sak som han finner intressant är diskussionen om de samhällsnyttiga yrkena som uppkom under våren. För första gången på länge kom åtminstone från myndighetshåll ett erkännande att det finns jobb som är betydligt viktigare än andra.

– Vi inom arbetskritiken kände till det här, men från offentligt håll pratar man om arbete som om allt arbete är lika viktigt, eftersom alla människor är lika viktiga. Nu uppmärksammades vi på att

med mer skada än nytta, som till exempel krigsmateriel och tobaksprodukter. Ändå låter vi det pågå. Det är systemrationellt och det genererar skattepengar. Det genererar också jobb men hur rationellt är det här systemet?

I samhället ser vi att mer privilegierade individer går ner i arbetstid. Det är ingen lösning på problemet som Roland Paulsen ser det, utan en indikation på att vi vill jobba mindre, vilket också SOM-institutets undersökningar visar.

Han verkar dock ha svårare att dra ner på den egna arbetstiden. Det var svårt att få till den här intervjun.

Du verkar jobba mycket?

– Jo, det är något som flera påpekat och det stämmer. Det tar mycket tid, men att skriva och läsa är ändå saker jag gjorde förut. Jag har otroligt svårt för administrativa pålagor men forskningen är en otrolig gåva. Det är synd att inte fler har den möjligheten. ■

Gott & blandat

Du vet väl att du kan läsa noll27 på webben? På noll27.se finns senaste numret, alla tidigare nummer och fler artiklar.

SOMMARBOKEN

Sommarboken är ett läsfrämjande biblioteksprojekt som vill uppmuntra lustfylld och kravlös sommarlovsläsning och i år ligger fokus på flera läsfrämjande digitala metoder. Sommarboken riktar sig till barn mellan åtta och tolv år. Årets tema, Ut i det vilda, har tagits fram i samarbete med barn från bokklubbarna på Eksjö stadsbibliotek och Lilla Edets bibliotek.

FOLKBIBLIOTEKENS BETYDELSE

Kulturförvaltningen i Göteborg släppte i början av december en studie kring folkbibliotekets betydelse under den pågående pandemin.

– Studien förstärker min bild av hur viktiga biblioteken är, säger Anette Eliasson, sektorschef, Göteborgs Stads folkbibliotek.

Läs artikeln och hitta rapporten på noll27.se ➔

Läsfrämjande plattform

I början av mars lanserades Läso- teket, en ny digital plattform som erbjuder idéer, verktyg och metoder för att stimulera barns språkutveckling och läslust. Läso- teket vänder sig till de som möter barn och familjer i sin verksamhet och erbjuder inspiration, verktyg och metoder för att uppmuntra till läsning i hemmet och stimulera barns läsglädje.

Läso- teket har tagits fram av folk- biblioteken i Göteborg i samarbete med personal inom bland annat för- skola, öppen förskola och bvc och är en del i kraftsamlingen Staden där vi läser för våra barn.

noll27

Vill du ha noll27?

Du kan få noll27 hem i brevlådan eller till din arbetsplats. Beställ en kostnadsfri prenumeration på prenumeration@noll27.se

Nästa nummer

Nästa nummer av noll27 har temat **Barnens bibliotek** och kommer ut den 17 juni 2021.

Pamela Jaskoviak är författare och dramatiker. Hon debuterade som poet 1995 och har sedan dess gett ut diktsamlingar, romaner och barnböcker. Dessutom översätter hon dramatik, och är återkommande kåsör för Sveriges Radio och Borås tidning. Här skriver hon om ett krävande bibliotek fyllt av olästa böcker.

Om jag hade ett bibliotek

Faktum är att jag *har* ett bibliotek. Eller åtminstone ett rum i mitt hus som vi kallar för Biblioteket. Det är ett rum med väggfasta bokhyllor från golv till tak, öppen spis och två plyschfätöljer – ett härligt rum att ha, men inte helt okomplicerat.

Det *hänger över* en att ha ett bibliotek. Det är detta med ordningen, katalogiseringen, bokstavsordningen. Som inte existerar. Om jag letar efter en särskild bok får jag gå på magkänsla eller ett vagt bildminne av var jag såg den sist. Varje nyår säger jag mig att jag ska ta itu med detta. Och varje sommar. Men det är inte bara att sätta igång och sortera, nej, grundproblemet är att hyllfacken har olika höjd. Min exman ansåg det vara en briljant idé att ha mindre hyllor för mindre böcker och större hyllor för större böcker. Och där sprack det där med bokstavsordningen. Jag måste alltså börja med att skruva ner hyllplanen och justera fackens storlek så att alla blir tillräckligt stora för att rymma alla böcker. *Till våren!* Det är en typisk sådan sak man tar itu med på våren, tänker jag och sätter mig i en fätölj och låter blicken löpa över bokryggarna.

Vilken salig blandning. Och så många av dem jag inte har läst. Det är ytterligare en sak som hänger över mig. Alla de där böckerna som jag tänker att jag ska läsa en dag. Men *vilken* dag? Jag sluter ögonen och går in i min önskedröm. Den går ut på att jag helt enkelt blir inlåst i mitt eget bibliotek. Under en längre tid. Jag får mat och vatten, jag behöver inte

äta böckerna, men jag har all tid i världen att sluka dem. Alla dessa böcker som inte varit tillräckligt aktuella eller pockande eller aptitretande, men som jag ändå *vill* läsa. Någon gång. Som jag vill *ha* läst.

Var skulle jag börja? Antagligen med de böcker som ger mig mest dåligt samvete. Det brukar höra ihop med att personen jag fått boken av inte längre är med oss. Allra först skulle jag nog ta Alien Rice, en japansk bok från 1973 som jag en gång på åttiotalet fick av min vän Shohei Komiyama, en åldrad konstnär i New York. Den gula ryggen har lyst ner på mig från många bokhyllor i många hem sedan dess, och varje gång jag ser den känner jag ett styng av skuld. Shohei dog 1997, och att läsa boken skulle vara ett sätt att hedra hans minne.

Sedan skulle jag nog ge mig på Saints and Strangers av George F. Willison, som min pappa innan han dog *verkligen* menade att jag borde läsa. Den handlar om hur pilgrimerna kom till Massachusetts, och bland dem vår anfader Stephen Hopkins. Boksidorna luktar fortfarande av min pappas vind, och när jag bläddrar i den förflyttas jag genast dit. Kanske skulle jag sedan ta Väckarklocka av Elin Wägner, som jag fick av min mamma när jag fyllde arton. »Är du säker på att du kommer att läsa den?« minns jag att hon frågade. För det var en dyr och speciell upplaga och om jag inte tänkte läsa den

BILD: STELLA JASKOVIK ÅSTRAND

kunde hon byta ut den mot något annat. Jag bedyrade att jag skulle läsa den. I november fyller jag femtiofem. Boken är fortfarande oöppnad.

Därefter skulle jag ge mig i kast med Brinnande ljus, av Bella Chagall, minnen från en judisk barndom i Ryssland, illustrerad av konstnären Marc Chagall, författarens make. Boken var en gåva från min älsklingsmyster Britta strax innan hon lämnade jordelivet, »en helt UNDERBAR bok«. Och efter det skulle jag nog se till att äntligen få Resa till nattens ände av Louis-Ferdinand Céline överstökad. Även om han var ett antisemitiskt svin. Det känns som om alla jag känner har läst den boken och det har pratats om den så länge jag kan minnas. »Jag har faktiskt inte läst den än« är en replik som jag är hjärtligt trött på.

Sedan... Ja, sedan. Listan kan göras oändlig; Pablo Nerudas Minnen, Aleksis Kivis Sju bröder, Nattens skogar av Djuna Barnes, Feberboken av Stina Aronson, Gravitationens regnbåge, Duinoelegierna, Orlando, Bibeln... En dag. Om någon bara kunde komma hit och läsa in mig.

Pamela Jaskoviak

PORTO
BETALT

AVSÄNDARE:
Förvaltningen för kulturutveckling
Vänerparken 13
462 35 Vänersborg